GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2025 m. rugsėjo 25 d.[1]

Byla C-350/24

HJ
prieš
Crédit agricole Corporate & Investment Bank

(*Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos – Direktyva 2006/54/EB – Vyrų ir moterų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į vyrus ir moteris užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimas – Šios direktyvos perkėlimas į kitos valstybės narės teisę – Direktyvą atitinkantis aiškinimas – Sąjungos teisės taikymas atsižvelgiant į faktines aplinkybes, atsiradusias prieš išstojimą, iki išstojimo pradėtame teismo procese – Teisinis saugumas – Negaliojimas atgaline data – Veiksminga teisinė apsauga“

Brexit means Brexit („Brexitas“ reiškia „Brexitą“)[2].

I. Įvadas

1. Ar, nepaisant „Brexito“, ir toliau galioja Sąjungos teisėje nustatyta pareiga taikyti teisės aktus, kuriuos Jungtinė Karalystė anksčiau priėmė perkeldama Sąjungos teisę, pagal Sąjungos teisę? Tokį klausimą *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) pateikia Teisingumo Teismui dėl „senų bylų“ nagrinėjimo. Šios bylos yra susijusios su faktinėmis aplinkybėmis, kurios susidarė Jungtinėje Karalystėje gerokai prieš jos išstojimą iš Europos Sąjungos ir dėl kurių dar prieš išstojimą buvo iškelta byla Prancūzijos teismuose.

2. Pagal turinį tai susiję su Vienodo požiūrio direktyvos[3] nuostata dėl įrodinėjimo pareigos, kai pateikiamas skundas dėl diskriminacijos dėl lyties. *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) siekia išsiaiškinti, ar Jungtinės Karalystės perkėlimo į nacionalinę teisę nuostatos turi būti aiškinamos pagal Sąjungos teisę, kad atitiktų direktyvą, o gal netgi turi būti tiesiogiai taikomos direktyvos

[1] Originalo kalba: vokiečių.

[2] Theresa May, 2016 m. liepos 11 d. (https://www.youtube.com/watch?v=zV6n6zNVw_I).

[3] 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (OL L 204, 2006, p. 23).

nuostatos. Pagal Sąjungos teisę reikalaujama taikyti minėtas nuostatas tik tuo atveju, jei, nepaisant išstojimo, jos ir toliau taikomos tokioms senoms byloms Jungtinėje Karalystėje. Norint atsakyti į šį klausimą, būtina išaiškinti ESS 50 straipsnį ir Susitarimą dėl išstojimo [4].

II. Teisinis pagrindas

A. Tarptautinė teisė

3. 1969 m. gegužės 23 d. Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės [5] (toliau – Vienos konvencija) 70 straipsnio 1 dalyje reglamentuojamos sutarties nutraukimo pasekmės:

„Jei sutartyje nėra numatyta kitaip arba šalys nėra kitaip susitarusios, sutarties nutraukimas pagal jos nuostatas arba vadovaujantis šia Konvencija:

a) atleidžia sutarties šalis nuo bet kokių įsipareigojimų toliau vykdyti sutartį;

b) neturi įtakos jokioms šalių teisėms, įsipareigojimams ar jų teisinei padėčiai, sukurtoms vykdant tą sutartį iki jos nutraukimo.“

B. Europos Sąjungos teisė

1. Pirminė teisė

4. ESS 50 straipsnio 1–3 dalyse reglamentuojamos išstojimo iš Sąjungos pasekmės ir Susitarimas dėl išstojimo:

„1. Bet kuri valstybė narė pagal savo konstitucines nuostatas gali nuspręsti išstoti iš Sąjungos.

2. Nusprendusi išstoti iš Sąjungos valstybė narė apie savo ketinimą praneša Europos Vadovų Tarybai. Vadovaudamasi Europos Vadovų Tarybos pateiktomis gairėmis, Sąjunga susidera ir sudaro su ta valstybe susitarimą, kuriame nustatoma išstojimo iš Sąjungos tvarka atsižvelgiant į pagrindinius būsimų tos valstybės santykių su Sąjunga principus. <…>

3. Jei Europos Vadovų Taryba, susitarusi su išstojančia valstybe nare, vieningai nenusprendžia pratęsti termino, Sutartys tai valstybei nustoja galioti nuo susitarimo dėl išstojimo įsigaliojimo dienos arba, jei tokio susitarimo nėra, praėjus dvejiems metams po to, kai gaunamas šio straipsnio 2 dalyje nurodytas pranešimas.“

[4] Susitarimas dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos (OL L 29, 2020, p. 7), patvirtintas Europos Sąjungos Tarybos 2020 m. sausio 30 d. sprendimu (ES) 2020/135 (OL L 29, 2020, p. 1), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2024 m. gegužės 16 d. Susitarimu dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos įsteigto jungtinio komiteto sprendimu Nr. 2/2024, kuriuo į Vindzoro sistemos 2 priedą įtraukiamas priimtas naujas Sąjungos aktas (OL L, 2024/2134).

[5] *Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys*, 1155 t., p. 331.

2. Susitarimas dėl išstojimo

5. Susitarimo dėl išstojimo preambulės ketvirta pastraipa primena ESS 50 straipsnį:

„PRISIMINDAMOS, kad, vadovaujantis ES sutarties 50 straipsniu kartu su Euratomo sutarties 106a straipsniu ir laikantis šiame Susitarime nustatytos tvarkos, nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos Jungtinei Karalystei nustoja galioti visa Sąjungos ir Euratomo teisė“.

6. Susitarimo dėl išstojimo preambulės 7 pastraipoje pabrėžiamas teisinio saugumo tikslas:

„PASIRYŽUSIOS užtikrinti tvarkingą išstojimą numatant įvairias nuostatas dėl atsiskyrimo, kuriomis siekiama išvengti trikdžių ir piliečiams, ekonominės veiklos vykdytojams ir teisminėms bei administracinėms institucijoms Sąjungoje ir Jungtinėje Karalystėje garantuoti teisinį tikrumą [saugumą], kartu neatmetant galimybės, kad atitinkamas nuostatas dėl atsiskyrimo būtų galima pakeisti susitarimu (-ais) dėl būsimų santykių“.

7. Susitarimo dėl išstojimo 66 ir 67 straipsniuose numatytos pereinamojo laikotarpio nuostatos civilinės teisės klausimais:

„66 straipsnis

Sutartinėms ir nesutartinėms prievolėms taikytina teisė

Jungtinėje Karalystėje toliau nurodyti aktai taikomi taip:

a) Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008[6] taikomas sutartims, sudarytoms iki pereinamojo laikotarpio pabaigos;

b) Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 864/2007[7] taikomas žalą sukėlusiems įvykiams, jei tokie įvykiai įvyko iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.

67 straipsnis

Jurisdikcija, teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas ir susijęs centrinių institucijų bendradarbiavimas

1. Iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pradėtam teismo procesui ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012[8] 29, 30 ir 31 straipsniuose, Reglamento (EB) Nr. 2201/2003[9] 19 straipsnyje arba Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009[10] 12 ir

6 2008 m. birželio 17 d. Reglamentas dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I) (OL L 177, 2008, p. 6).

7 2007 m. liepos 11 d. Reglamentas dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II) (OL L 199, 2007, p. 40).

8 2012 m. gruodžio 12 d. Reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 351, 2012, p. 1).

9 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantis Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1).

10 2008 m. gruodžio 18 d. Reglamentas dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (OL L 7, 2009, p. 1).

13 straipsniuose nurodytam teismo procesui ar ieškiniams, kurie yra susiję su tokiu teismo procesu, Jungtinėje Karalystėje, taip pat valstybėse narėse su Jungtine Karalyste susijusiais atvejais taikomi šie aktai ar nuostatos:

a) Reglamento (ES) Nr. 1215/2012 nuostatos dėl jurisdikcijos;

b) Reglamento (ES) 2017/1001[11], Reglamento (EB) Nr. 6/2002[12], Reglamento (EB) Nr. 2100/94[13], Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679[14] ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 96/71/EB[15] nuostatos dėl jurisdikcijos;

c) Reglamento (EB) Nr. 2201/2003 nuostatos dėl jurisdikcijos;

d) Reglamento (EB) Nr. 4/2009 nuostatos dėl jurisdikcijos.

2. Teismo ir kitų sprendimų, autentiškų dokumentų, teisminių taikos sutarčių (teisminių susitarimų) ir susitarimų pripažinimui ir vykdymui[] Jungtinėje Karalystėje, taip pat valstybėse narėse su Jungtine Karalyste susijusiais atvejais toliau nurodyti aktai arba nuostatos taikomi taip:

a) Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 taikomas teismo sprendimų, kurie priimti iki pereinamojo laikotarpio pabaigos iškeltose bylose, pripažinimui ir vykdymui, taip pat iki pereinamojo laikotarpio pabaigos oficialiai sudarytiems arba įregistruotiems autentiškiems dokumentams ir patvirtintoms arba sudarytoms teisminėms taikos sutartims;

b) Reglamento (EB) Nr. 2201/2003 nuostatos dėl pripažinimo ir vykdymo taikomos teismo sprendimams, kurie priimti iki pereinamojo laikotarpio pabaigos iškeltose bylose, taip pat iki pereinamojo laikotarpio pabaigos kaip autentiški dokumentai oficialiai sudarytiems arba įregistruotiems dokumentams ir sudarytiems susitarimams;

c) Reglamento (EB) Nr. 4/2009 nuostatos dėl pripažinimo ir vykdymo taikomos sprendimams, kurie priimti iki pereinamojo laikotarpio pabaigos iškeltose bylose, taip pat iki pereinamojo laikotarpio pabaigos patvirtintiems arba sudarytiems teisminiams susitarimams ir sudarytiems autentiškiems dokumentams;

d) Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004[16] taikomas teismo sprendimams, kurie priimti iki pereinamojo laikotarpio pabaigos iškeltose bylose, taip pat iki pereinamojo laikotarpio pabaigos patvirtintiems arba sudarytiems teisminiams susitarimams ir sudarytiems autentiškiems dokumentams, jei prašymas sprendimą, susitarimą arba dokumentą patvirtinti kaip Europos vykdomąjį raštą buvo pateiktas iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.

3. <…>“

11 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (OL L 154, 2017, p. 1).

12 2001 m. gruodžio 12 d. Tarybos reglamentas dėl Bendrijos dizaino (OL L 3, 2002, p. 1).

13 1994 m. liepos 27 d. Tarybos reglamentas dėl augalų veislių teisinės apsaugos Bendrijoje (OL L 227, 1994, p. 1).

14 2016 m. balandžio 27 d. Reglamentas dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016, p. 1).

15 1996 m. gruodžio 16 d. Direktyva dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje (OL L 18, 1997, p. 1).

16 2004 m. balandžio 21 d. Reglamentas, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL L 143, 2004, p. 15).

8. Pagal Susitarimo dėl išstojimo 126 straipsnį pereinamasis laikotarpis baigėsi 2020 m. gruodžio 31 d. Per šį laikotarpį, išskyrus tam tikras išimtis, numatytas 127–131 straipsniuose, Sąjungos teisė toliau galiojo Jungtinei Karalystei ir jos teritorijoje.

3. Vienodo požiūrio direktyva

9. Vienodo požiūrio direktyvos 30 konstatuojamoji dalis yra susijusi su 19 straipsnio nuostatomis dėl įrodinėjimo pareigos:

„Užtikrinant veiksmingą vienodo požiūrio principo įgyvendinimą, svarbus vaidmuo tenka taisyklių dėl įrodinėjimo pareigos priėmimui. Teisingumo Teismas nusprendė, kad dėl to reikėtų numatyti nuostatą, skirtą užtikrinti, kad *prima facie* diskriminacijos bylos atveju įrodinėjimo pareiga atitektų atsakovui, išskyrus procesinius veiksmus, kai faktines aplinkybes turi ištirti teismas arba kita kompetentinga nacionalinė institucija. Vis dėlto reikia patikslinti, kad faktus, pagal kuriuos galima daryti prielaidą, jog buvo tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuojama, įvertina kompetentingos nacionalinės institucijos pagal nacionalinės teisės aktus ar praktiką. Be to, pačios valstybės narės turi įvesti bet kuriame procesinių veiksmų etape įrodymų taisykles, kurios yra palankesnės ieškovams.“

10. Vienodo požiūrio direktyvos 19 straipsnio 1 dalyje reglamentuojama įrodinėjimo pareiga:

„1. Valstybės narės taiko tokias pagal jų nacionalines teismų sistemas numatytas priemones, kurios yra būtinos užtikrinti, kad tais atvejais, kai asmenys, manantys, kad jie nukentėjo, kadangi jiems nebuvo taikomas vienodo požiūrio principas, teismui ar kitai kompetentingai institucijai nurodo faktines aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, atsakovas turi įrodyti, kad vienodo požiūrio taikymo principas nebuvo pažeistas.“

C. Jungtinės Karalystės teisė

11. *Equality Act 2010* (2010 m. Lygybės įstatymas) 136 straipsniu („Įrodinėjimo pareiga“) perkeliamas Vienodo požiūrio direktyvos 19 straipsnis:

„1. Šis straipsnis taikomas visoms procedūroms, susijusioms su šio įstatymo pažeidimu.

2. Jeigu yra faktinių aplinkybių, iš kurių teismas, nesant jokio kito paaiškinimo, gali nuspręsti, kad asmuo (A) pažeidė atitinkamas nuostatas, teismas turi nuspręsti, kad šis pažeidimas buvo padarytas.

3. Šio straipsnio 2 dalis netaikoma, jei A įrodo, kad jis nepažeidė atitinkamų nuostatų.“

III. Bylos faktinės aplinkybės ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą

12. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą faktinės aplinkybės išdėstytos nenurodant Prancūzijos teismų jurisdikcijos.

13. HJ dirbo bendrovėje *Crédit Agricole Corporate & Investment Bank* (toliau – CACIB) nuo 2007 m. sausio 17 d. Šiai darbo sutarčiai taikoma Jungtinės Karalystės teisė. Paskiausiai, prieš išeidama nedarbingumo atostogų, nuo 2013 m. rugpjūčio 28 d. HJ dirbo klientų informacinių sistemų specialiste Jungtinėje Karalystėje.

14. 2013 m. rugsėjo 23 d. HJ, manydama, kad patyrė diskriminaciją dėl lyties ir psichologinį priekabiavimą, pateikė ieškinį *Conseil de prud'hommes Nanterre* (Nantero darbo bylų teismas, Prancūzija) ir pareiškė reikalavimus. 2019 m. birželio 26 d. sprendimu šis teismas atmetė jos reikalavimus.

15. HJ pateikė apeliacinį skundą *Cour d'appel de Versailles* (Versalio apeliacinis teismas, Prancūzija). 2021 m. gegužės 27 d. sprendimu šis teismas konstatavo, kad HJ nenurodė pirminių faktinių aplinkybių, į kurias būtų galima atsižvelgti kaip į reikšmingas ir iš kurių reikėtų daryti išvadą dėl diskriminacijos, kaip tai suprantama pagal 2010 m. Lygybės įstatymo 13–19 ir 136 straipsnius. Jis taip pat nusprendė, kad diskriminacinis priekabiavimas, kaip tai suprantama pagal 26 straipsnį, ir represalijos, kaip tai suprantama pagal to paties įstatymo 27 straipsnį, nebuvo įrodyti.

16. HJ pateikė kasacinį skundą *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija).

17. Šalys ginčijasi dėl to, ar, nepaisant Jungtinės Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos, pagal Europos Sąjungos teisę egzistuoja įsipareigojimas aiškinti 2010 m. Lygybės įstatymą, visų pirma 136 straipsnio nuostatą dėl įrodinėjimo pareigos, pagal Europos Sąjungos teisę, t. y. visų pirma Vienodo požiūrio direktyvos 19 straipsnį.

18. *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) Teisingumo Teismui pateikė šiuos prejudicinius klausimus:

„1) Ar Susitarimas dėl išstojimo turi būti aiškinamas taip, kad teismas, kuris priima sprendimą pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, jeigu faktinės aplinkybės susiklostė ir (arba) byla buvo iškelta iki šios datos, Jungtinės Karalystės teisės aktą, kuriuo į nacionalinę teisę perkeltas Vienodo požiūrio direktyvos 19 straipsnis, turi laikyti valstybės narės teisės aktu, kuriuo direktyva perkelta į nacionalinę teisę?

2) Ar SESV 288 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad privačių asmenų ginčą nagrinėjantis [vienos valstybės narės] teismas, privalantis taikyti kitos valstybės narės teisę, nepažeisdamas tarpusavio pasitikėjimo principo turi šios teisės nuostatas aiškinti taip, kad jos atitiktų direktyvą?

3) Jeigu valstybės narės teismas mano, kad toks Sąjungos teisę atitinkantis aiškinimas neįmanomas, ar jis turi, kaip tai darytų savo nacionalinės teisės atveju, netaikyti [tos kitos valstybės narės teisės], kai keliamas klausimas dėl direktyvoje sukonkretintų bendrojo Sąjungos teisės principo arba pirminės teisės nuostatos?“

19. HJ, CACIB, Prancūzijos Respublika, Lenkijos Respublika, Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė ir Europos Komisija pateikė rašytines pastabas. Visos šios šalys, išskyrus Lenkiją, taip pat dalyvavo 2025 m. birželio 24 d. vykusiame teismo posėdyje.

IV. Teisinis vertinimas

20. Prieš Jungtinės Karalystės išstojimą iš Europos Sąjungos teisė įpareigojo šios valstybės teismus kiek įmanoma aiškinti nacionalinę teisę, perkeliančią Vienodo požiūrio direktyvą, laikantis šios direktyvos [17]. Jeigu tai nebūtų buvę įmanoma, būtų kilęs klausimas dėl atitinkamos direktyvos nuostatos tiesioginio taikymo [18] arba dėl pagrindinės teisės į diskriminacijos draudimą tiesioginio taikymo atsižvelgiant į direktyvą [19].

21. Šie įsipareigojimai neabejotinai galiojo pagrindinėje byloje klostantis nagrinėjamoms faktinėms aplinkybėms, nes jie turėjo atsirasti iki 2013 m. rugsėjo 23 d. ieškinio pateikimo *Conseil de prud'hommes Nanterre* (Nantero darbo bylų teismas, Prancūzija). Jie taip pat galiojo 2019 m. birželio 26 d. atmetus ieškinį.

22. 2021 m. gegužės 27 d. *Cour d'appel de Versailles* (Versalio apeliacinis teismas, Prancūzija) priimant sprendimą dėl apeliacinio skundo, Jungtinė Karalystė jau buvo išstojusi iš Europos Sąjungos, o pereinamasis laikotarpis, per kurį Sąjungos teisė joje iš esmės toliau galiojo, baigėsi 2020 m. gruodžio 31 d.

23. Iš to kyla *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindinis klausimas, ar tokioje „senoje byloje" minėti įsipareigojimai pagal Sąjungos teisę ir toliau taikomi nepaisant išstojimo iš Europos Sąjungos (žr. B dalį). Nuo atsakymo į šį klausimą priklauso, ar tokiu atveju gali būti taikomi įsipareigojimai pagal Sąjungos teisę dėl Jungtinės Karalystės teisės aktų aiškinimo pagal direktyvą (žr. C dalį). Visų pirma reikia pateikti keletą pastabų dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo, kurios pirmiausia susijusios su trečiojo klausimo nepriimtinumu (žr. A dalį).

A. Dėl priimtinumo

24. Komisija ir CACIB abejoja visų arba bent kai kurių prejudicinių klausimų reikšmingumu sprendimui priimti.

25. Komisija nemato jokio prieštaravimo tarp 2010 m. Lygybės įstatymo 136 straipsnio ir Vienodo požiūrio direktyvos 19 straipsnio. Taip pat nėra akivaizdu, kad *Cour d'appel de Versailles* (Versalio apeliacinis teismas, Prancūzija) aiškindamas ir taikydamas 136 straipsnį nukrypo nuo 19 straipsnio. Todėl nekyla klausimas, ar pagal Sąjungos teisę vis dar egzistuoja įsipareigojimas Jungtinės Karalystės teisės aktą aiškinti pagal direktyvą, jau nekalbant apie 19 straipsnio tiesioginį taikymą.

26. CACIB paaiškina, kad pagrindinė byla susijusi su įrodinėjimo pareigos nuostata, kuri kyla ne iš Sąjungos teisės, o iš Prancūzijos teismų jurisprudencijos. Tai yra galimai diskriminuojamiems asmenims palankesnė Prancūzijos teisės nuostata, kurios Jungtinė Karalystė negali perkelti į nacionalinę teisę įgyvendindama Vienodo požiūrio direktyvą.

[17] Žr. 1984 m. balandžio 10 d. Sprendimą *von Colson ir Kamann* (14/83, EU:C:1984:153, 26 punktas), 2004 m. spalio 5 d. Sprendimą *Pfeiffer ir kt.* (C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 114 punktas) ir 2024 m. balandžio 9 d. Sprendimą *Profi Credit Polska (Įsiteisėjusiu sprendimu užbaigto proceso atnaujinimas)* (C-582/21, EU:C:2024:282, 61 punktas).

[18] Žr. 1986 m. vasario 26 d. Sprendimą *Marshall* (152/84, EU:C:1986:84, 49 punktas) ir 1990 m. liepos 12 d. Sprendimą *Foster ir kt.* (C-188/89, EU:C:1990:313, 17 punktas).

[19] Žr. 2010 m. sausio 19 d. Sprendimą *Kücükdeveci* (C-555/07, EU:C:2010:21, 27 punktas).

27. Be to, CACIB pabrėžia, kad ginčas iš esmės yra dėl *Cour d'appel de Versailles* (Versalio apeliacinis teismas, Prancūzija) atlikto įrodymų vertinimo, kurio *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) negali patikrinti.

28. Taigi *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) nepakankamai paaiškino, kodėl prašymas yra reikšmingas sprendimui priimti. Iš tiesų klausimai yra hipotetiniai.

29. Pagal suformuotą jurisprudenciją nacionalinio teismo pateiktiems klausimams dėl Sąjungos teisės aiškinimo, atsižvelgiant į jo paties nurodytas faktines aplinkybes ir teisinius pagrindus, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma reikšmingumo prezumpcija. Nacionalinio teismo pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gali atmesti, tik jei yra akivaizdu, jog prašymas išaiškinti Bendrijos teisę visiškai nesusijęs su pagrindinės bylos faktais ar dalyku, kai problema hipotetinė arba kai Teisingumo Teismui nežinomos faktinės aplinkybės ar teisiniai pagrindai, kad jis galėtų naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus [20].

30. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą aiškiai patvirtina, kodėl Teisingumo Teismas mano, kad pateikti prejudiciniai klausimai yra reikšmingi sprendimui priimti, ir reikalauja pateikti akivaizdžius motyvus, kad šią prielaidą būtų galima paneigti.

31. Šių klausimų reikšmingumas sprendimui priimti priklauso nuo *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) pagrindinėje byloje turimų kontrolės įgaliojimų *Cour d'appel de Versailles* (Versalio apeliacinis teismas, Prancūzija) atžvilgiu. Šių įgaliojimų apimtis yra Prancūzijos teisės klausimas, jo Teisingumo Teismas negali vertinti. Tai priklauso paties *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) kompetencijai.

32. Iš tikrųjų atrodo, kad *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija), kurį sudaro *Assemblée plénière* (plenumas), kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, siekdamas parengti sprendimą dėl šių kontrolės įgaliojimų galimo tolesnio plėtojimo.

33. Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą matyti, jog *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) laikosi nuomonės, kad bylą iš esmės nagrinėjantys teismai užsienio teisę taiko ir aiškina suvereniai [21]. Taigi šis teismas kaip apeliacinė instancija iš esmės neturi teisės to kontroliuoti.

34. *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) mano, jog siekiant užtikrinti, kad Prancūzijos valstybė laikytųsi Sąjungos teisės viršenybės, reikėtų, kad keistųsi jo vykdomos užsienio teisės taikymo ir aiškinimo kontrolės pobūdis, jeigu Prancūzijos teismas privalėtų vertinti kitos valstybės narės priimto įstatymo atitiktį Sąjungos teisei [22].

35. A. Berriat, buvusi *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) Socialinių bylų kolegijos pirmoji generalinė advokatė, savo išvadoje dėl pagrindinės bylos pasiūlė griežtesnę kontrolę, jei užsienio teisės aktai turi būti aiškinami pagal Sąjungos teisę. Todėl ji taip pat pasiūlė *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) pirmus du klausimus perduoti Teisingumo Teismui [23].

[20] 2008 m. birželio 24 d. Sprendimas *Commune de Mesquer* (C-188/07, EU:C:2008:359, 30 punktas), 2018 m. spalio 24 d. Sprendimas *XC ir kt.* (C-234/17, EU:C:2018:853, 16 punktas) ir 2025 m. balandžio 8 d. Sprendimas *Liuksemburgo valstybė (Teisė apskųsti prašymą pateikti informaciją mokesčių srityje)* (C-292/23, EU:C:2025:255, 36 punktas).

[21] Prašymo priimti prejudicinį sprendimą 24 punktas.

[22] Prašymo priimti prejudicinį sprendimą 40 punktas.

[23] 2024 m. balandžio 5 d. išvada (kasacinis skundas Nr. D 21-21.615, 24 ir 25 punktai).

36. Taigi pirmieji du prejudiciniai klausimai, susiję su *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) sprendimu dėl savo įgaliojimų nagrinėjamoje byloje, yra reikšmingi.

37. Priešingai, nei mano Komisija, negalima numanyti, ką *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) gali laikyti *Cour d'appel de Versailles* (Versalio apeliacinis teismas, Prancūzija) pareigos laikytis direktyvą atitinkančio aiškinimo galimu pažeidimu, dėl kurio gali prireikti peržiūrėti sprendimą kasaciniame procese. Šiuo metu *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) dar nagrinėja, ar jis apskritai turi teisę atlikti kontrolę. Tokios kontrolės rezultatas dar nėra aiškus.

38. Kita vertus, atsižvelgiant į prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktą informaciją apie 2010 m. Lygybės įstatymo 136 straipsnį, iš tiesų neaišku, kodėl reikėtų atsakyti į trečiąjį prejudicinį klausimą. Pagal įprastus aiškinimo būdus turėtų būti nesunku aiškinti šią nuostatą taip, kad būtų išvengta bet kokio prieštaravimo Vienodo požiūrio direktyvos 19 straipsniui.

39. Jeigu iš Jungtinės Karalystės teismų pateikto 136 straipsnio aiškinimo vis dėlto paaiškėtų, kad atitinkamas aiškinimas negalimas, tai, atsižvelgiant į nuostatos, dėl kurios prašoma priimti prejudicinį sprendimą, formuluotę, turėtų būti paaiškinta, kad būtų išlaikyta prielaida dėl reikšmingumo prezumpcijos.

40. Vis dėlto *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) šį klausimą grindžia tik nurodydamas, kad atsakymas į jį *galėtų būti* reikšmingas.

41. Trečiasis prejudicinis klausimas, remiantis prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateikta informacija, yra hipotetinis ir todėl nepriimtinas.

B. Pirmasis klausimas: ar tai vis dar yra Sąjungos teisė?

42. Taigi, pirmiausia reikia atsakyti į klausimą, ar, nepaisant Jungtinės Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos, tokia nuostata kaip 2010 m. Lygybės įstatymo 136 straipsnis, bent jau kalbant apie senas bylas, vis dar laikytina Europos Sąjungos teisės nuostata, todėl yra pareiga ją aiškinti pagal direktyvą.

43. Pasak Jungtinės Karalystės, jos teismai iš tiesų ir toliau aiškina šią nuostatą pagal direktyvą. Jie taip pat vadovaujasi Teisingumo Teismo jurisprudencija, kuri buvo suformuota iki pereinamojo laikotarpio pabaigos.

44. Vis dėlto Jungtinė Karalystė ginčija, kad ši praktika yra pagrįsta *Sąjungos teisės* įpareigojimu. Atvirkščiai, ji kyla iš nacionalinės teisės aktų, reglamentuojančių išstojimą iš Sąjungos, t. y. *Withdrawal Act* (Išstojimo aktas)[24], kuriuo, be kita ko, beveik visa Jungtinėje Karalystėje prieš išstojimą galiojusi Sąjungos teisė buvo perkelta į nacionalinę teisę[25].

45. Visgi, ypač atsižvelgiant į Vienos konvencijos 70 straipsnį, ši nuomonė negali būti grindžiama nei ESS 50 straipsnio 3 dalimi (žr. 1 skirsnį), nei Susitarimu dėl išstojimo (žr. 2 skirsnį). Jeigu išimtiniais atvejais valstybių narių teismai taiko Sąjungos teisę tokiose senose bylose iš Jungtinės

[24] Šis klausimas išnagrinėtas 2024 m. liepos 10 d. *Supreme Court* (Aukščiausias Teismas) Sprendime *Lipton ir kt. / BA Cityflyer Ltd* ([2024] UKSC 24, 81–132 punktai).

[25] Kaip nustatyta 2024 m. liepos 10 d. *Supreme Court* (Aukščiausias Teismas, Jungtinė Karalystė) Sprendime *Lipton ir kt. / BA Cityflyer Ltd* ([2024] UKSC 24, 51–57 punktai).

Karalystės, jie, kaip ir Jungtinės Karalystės teismai, negali kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl šios teisės aiškinimo, atsižvelgiant į pagrindines bylas (žr. 3 skirsnį).

1. ESS 50 straipsnio 3 dalis

46. Jungtinės Karalystės nuomonė iš pirmo žvilgsnio atitinka ESS 50 straipsnio 3 dalį. Remiantis ja, jei Europos Vadovų Taryba, susitarusi su išstojančia valstybe nare, vieningai nenusprendžia pratęsti termino, Sutartys tai valstybei nustoja galioti nuo susitarimo dėl išstojimo įsigaliojimo dienos arba, jei tokio susitarimo nėra, praėjus dvejiems metams po to, kai gaunamas pranešimas apie išstojimą.

47. Nors pasibaigus pereinamajam laikotarpiui Sąjungos teisė Jungtinei Karalystei nebetaikoma (žr. a poskirsnį), tai nereiškia, kad Sąjungos teisė netaikoma senoms byloms (žr. b poskirsnį).

a) Netaikymas nuo pereinamojo laikotarpio pabaigos

48. Teisingumo Teismas tinkamai aiškina, kad pagal ESS 50 straipsnio 3 dalį Sutartys nustojo būti taikomos Jungtinei Karalystei jos išstojimo dieną, t. y. 2020 m. vasario 1 d., ir nuo šios datos ši valstybė nebėra valstybė narė [26].

49. Susitarimo dėl išstojimo 126–131 straipsniuose Sąjungos teisės taikymas Jungtinėje Karalystėje, išskyrus kelias išimtis, pratęstas iki 2020 m. gruodžio 31 d., t. y. pereinamojo laikotarpio pabaigos.

50. Kaip nustatyta ESS 50 straipsnio 2 dalies antrame sakinyje, Susitarime dėl išstojimo tam tikrais klausimais numatytos specialios nuostatos, kurios galioja ir pasibaigus pereinamajam laikotarpiui. Taigi Sąjungos teisė, įtvirtinta Susitarime dėl išstojimo, įpareigoja Jungtinę Karalystę spręsti šiuos klausimus laikantis Susitarimo nuostatų.

51. Vis dėlto Vienodo požiūrio direktyva nėra Susitarimo dėl išstojimo specialiųjų nuostatų objektas. Todėl pasibaigus pereinamajam laikotarpiui Susitarimas dėl išstojimo neįpareigoja nei Jungtinės Karalystės, nei jos teismų laikytis Vienodo požiūrio direktyvos.

b) Tolesnis taikymas senoms byloms

52. Kyla klausimas, kokią reikšmę tai turi senoms byloms, t. y. anksčiau susiklosčiusioms faktinėms aplinkybėms.

53. Atsižvelgiant į tai, galima manyti, kad remiantis ESS 50 straipsnio 3 dalimi pagal Sąjungos teisę Jungtinei Karalystei nebegali būti taikomi jokie tolesni įsipareigojimai, susiję su senomis bylomis, nes „Sutartys tai valstybei nustoja galioti“. Taigi, iš ko turėtų būti kildinama Sąjungos

[26] 2022 m. birželio 9 d. Sprendimas *Préfet du Gers ir Institut national de la statistique et des études économiques* (C-673/20, EU:C:2022:449, 55 punktas) ir 2021 m. birželio 16 d. Nutartis *Sharpston / Taryba ir valstybių narių vyriausybių atstovai* (C-685/20 P, EU:C:2021:485, 53 punktas).

teisės nuostata, įpareigojanti Jungtinę Karalystę toliau taikyti Sąjungos teisę senoms byloms? Tai nenumatyta nė vienoje iš nedaugelio Sąjungos teisės nuostatų, kurios šiai valstybei tebėra privalomos. Beje, tokia yra ir Jungtinės Karalystės pozicija šioje byloje [27].

54. Panagrinėjus nuodugniau pažymėtina, kad toks ESS 50 straipsnio 3 dalies aiškinimas nėra privalomas, nes šioje nuostatoje taip pat aiškiai nenurodyta, kad po išstojimo Sąjungos teisė nebebus taikoma senoms byloms atitinkamoje valstybėje narėje. Visgi tokia aiški nuostata būtų būtina norint daryti prielaidą, kad valstybės narės norėjo suteikti ESS 50 straipsnio 3 daliai atgalinį poveikį (*ex tunc*). Paprastai teisės aktai įsigalioja tik nuo jų paskelbimo (*ex nunc*). Atgalinis poveikis galėtų būti suderinamas su pagrindiniu teisinio saugumo principu tik retais išimtiniais atvejais [28].

55. Jungtinė Karalystė bando argumentuoti, kad ji nebėra įpareigota laikytis Sąjungos teisės, visų pirma Sąjungos teisės teisinio saugumo principo. Vis dėlto tai nereiškia, kad ESS 50 straipsnio 3 dalis gali būti aiškinama kaip nukrypimas nuo šio principo.

56. Teisinio saugumo principas nėra išskirtinis Sąjungos teisės principas, bet yra visų valstybių narių teisės sistemų, kurių šaknų galima rasti net romėnų teisėje, bendras principas [29]. Jis yra Jungtinės Karalystės teisinės sistemos neatskiriama dalis [30]. Todėl negalima daryti prielaidos, kad valstybės narės išstojimo atveju sutiktų su tokiu reikšmingu teisinio saugumo sumažėjimu, kuris taip pat galėtų pakenkti jų pačių piliečiams ir įmonėms.

57. Be to, teisinio saugumo reikšmė tarptautinei bendruomenei yra itin svarbi, visų pirma atsižvelgiant į tarptautinių sutarčių nutraukimą, kurio pasekmės reglamentuojamos Vienos konvencijos 70 straipsnyje. Panašiai kaip ESS 50 straipsnio 3 dalyje, Vienos konvencijos 70 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyta, kad tarptautinės sutarties nutraukimas atleidžia nuo bet kokių įsipareigojimų toliau vykdyti sutartį. Vis dėlto sutarties nutraukimas pagal 70 straipsnio 1 dalies b punktą neturi įtakos jokioms šalių teisėms ir pareigoms, nustatytoms vykdant tą sutartį iki jos nutraukimo, ir dėl to susidariusiai jų teisinei padėčiai.

[27] Žr. 2017 m. kovo 4 d. Jungtinės Karalystės Lordų Rūmų Europos Sąjungos komiteto 2016–2017 m. sesijos 15-ąją ataskaitą *Brexit and the ES budget* (*HL Paper*, 125, 133 ir 135 punktai).

[28] Žr. 1978 m. spalio 12 d. Sprendimą *Belbouab* (10/78, EU:C:1978:181, 7 punktas), 2006 m. liepos 6 d. Sprendimą *Kersbergen-Lap ir Dams-Schipper* (C-154/05, EU:C:2006:449, 42 punktas) ir 2024 m. rugsėjo 10 d. Sprendimą *Neves 77 Solutions* (C-351/22, EU:C:2024:723, 102 punktas).

[29] 1969 m. vasario 25 d. Sprendimas *Klomp* (23/68, EU:C:1969:6, 13 punktas) ir 2011 m. kovo 29 d. Sprendimas *ArcelorMittal Luxembourg / Europos Komisija ir Europos Komisija / ArcelorMittal Luxembourg ir kt.* (C-201/09 P ir C-216/09 P, EU:C:2011:190, 63 punktas). Taip pat žr. 1994 m. gruodžio 9 d. EŽTT sprendimą *Stran Griechische Raffinerien ir Stratis Andreadis prieš Graikiją* (CE:ECHR:1994:1209JUD001342787, 49 straipsnis) ir 1999 m. spalio 28 d. Sprendimą *Zielinski, Pradal ir Gonzales ir kiti prieš Prancūziją* (CE:ECHR:1999:1028JUD002484694, 57 straipsnis).

[30] 2024 m. liepos 10 d. *Supreme Court* (Aukščiausias Teismas) Sprendimas *Lipton ir kt. / BA Cityflyer Ltd* ([2024] UKSC 24, 66 ir 67 punktai) ir lordo Lloyd-Jones pateiktas teigiamas šio sprendimo vertinimas (196 punktas).

58. Nors Vienos konvencija nesaisto nei Bendrijos, nei visų valstybių narių, daug jos nuostatų atspindi tarptautinės paprotinės teisės normas ir todėl jos privalomos Sąjungos institucijoms ir yra Sąjungos teisinės sistemos dalis [31]. Kiek matyti, neginčytina ir tai, kad 70 straipsnyje įtvirtinama tarptautinė paprotinė teisė [32], savo ruožtu grindžiama visuotinai pripažintais teisinio saugumo ir negaliojimo atgaline data principais [33].

59. Nors Vienos konvencijos 70 straipsnis leidžia sudaryti kitokius susitarimus, nesant aiškios nuostatos ESS 50 straipsnyje, manau, neįmanoma šios nuostatos aiškinti kaip tokio susitarimo.

2. Susitarimas dėl išstojimo

60. Lieka išsiaiškinti, ar Susitarime dėl išstojimo yra numatytas specialus susitarimas, kuris nukrypsta nuo Vienos konvencijos 70 straipsnio 1 dalies b punkto ir pagal kurį Vienodo požiūrio direktyva nebegali būti taikoma nagrinėjamu atveju.

61. Atsižvelgiant į tai, visų pirma reikėtų pažymėti, kad Susitarime dėl išstojimo nėra nuostatos, kurioje būtų aiškiai reglamentuojamas Vienodo požiūrio direktyvos ar visos Sąjungos teisės taikymas senoms byloms.

62. Vis dėlto Susitarime dėl išstojimo aiškiai nustatyta, kad tam tikros nuostatos ir toliau taikomos senoms byloms. Šiuo atžvilgiu visų pirma taikytini Susitarimo dėl išstojimo 66 ir 67 straipsniai.

63. Pagal Susitarimo dėl išstojimo 66 straipsnį reglamentai dėl sutartinių ir nesutartinių prievolių taikytinos teisės Jungtinėje Karalystėje ir toliau taikomi sutartims, sudarytoms iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, ir žalą sukėlusiems įvykiams, jei tokie įvykiai įvyko iki pereinamojo laikotarpio pabaigos [34]. Valstybėse narėse, kaip ir pagrindinėje byloje Prancūzijoje, šie reglamentai, kaip nurodo Komisija, jau galioja nepriklausomai nuo Susitarimo dėl išstojimo.

64. Be to, Susitarimo dėl išstojimo 67 straipsnyje nustatyta, kad tam tikros Sąjungos teisės nuostatos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų vykdymo toliau taikomos iki pereinamojo laikotarpio pabaigos pradėtam teismo procesui, kaip ir pagrindinės bylos atveju. Taigi Sąjungos teismai tam tikromis aplinkybėmis turi pripažinti Jungtinės Karalystės teismų jurisdikciją, o valstybės narės privalo iš esmės vykdyti tam tikrus šių teismų sprendimus.

65. CACIB iš to daro priešingą išvadą, kad Sąjungos teisė nebetaikoma tiems atvejams, kurie nereglamentuojami 66 ir 67 straipsniuose ar kitose nuostatose, taip pat ir senoms byloms. Tokią išvadą daro ir Jungtinė Karalystė, nes Susitarimas dėl išstojimo yra išsamus, visapusiškas ir išbaigtas kodifikavimas, numatantis Sąjungos teisės taikymą tam tikrais aiškiai reglamentuotais senų bylų atvejais, bet ne tokiu atveju kaip pagrindinėje byloje. Priešingu atveju, nepaisant išstojimo, Teisingumo Teismas ir toliau turėtų įgaliojimus vertinti Jungtinės Karalystės teisę.

[31] 1998 m. birželio 16 d. Sprendimas *Racke* (C-162/96, EU:C:1998:293, 24, 45 ir 46 punktai), 2010 m. vasario 25 d. Sprendimas *Brita* (C-386/08, EU:C:2010:91, 42 punktas) ir 2018 m. vasario 27 d. Sprendimas *Western Sahara Campaign UK* (C-266/16, EU:C:2018:118, 58 punktas).

[32] 1990 m. balandžio 30 d. Sprendimas *Naujoji Zelandija / Prancūzija (Rainbow Warrior)* (*United Nations Reports of International Arbitration Awards*, Vol. XX, 75 punktas); Villiger, M. E., *Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties*, 2008, Art. 70, 14 punktas; Ascensio, H.: Corten, O., Klein, P. (Hrsg.) (leid.), *The Vienna Conventions on the Law of Treaties: A Commentary*, Vol. 2, Art. 70, 2011, 8 punktas; Wittich, S. Dörr, O., Schmalenbach, K. (leid.), *Vienna convention on the law of treaties*, Art. 70, 2018, 40 ir 41 punktai.

[33] Villiger, M. E., *Commentary on the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties*, Art. 70, 2008, 14 punktas; Ascensio, H.: Corten, O., Klein, P. (leid.), *The Vienna Conventions on the Law of Treaties: A Commentary*, Vol. 2, Art. 70, 8 ir 9 punktai.

[34] Šiuo klausimu žr. 2023 m. rugsėjo 14 d. Sprendimą *Diamond Resorts Europe ir kt.* (C-632/21, EU:C:2023:671, 66 punktas).

66. HJ ir Komisija atmeta šią priešingą išvadą. Jų pateiktą Susitarimo dėl išstojimo aiškinimą patvirtina tikslas užtikrinti teisinį saugumą, išdėstytas Susitarimo preambulės septintoje pastraipoje. Teisinės padėties keitimas atgaline data iš esmės yra nesuderinamas su šiuo tikslu. Tai ypač aktualu šiuo atveju, nes nagrinėjamų bylų baigtis gali priklausyti nuo atsitiktinės aplinkybės, ar jos bus baigtos iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, ar – kaip pagrindinėje byloje – tik vėliau [35].

67. Iš tiesų, siekdama užtikrinti teisinį saugumą, Jungtinė Karalystė, išstodama iš Sąjungos, į nacionalinę teisę perkėlė beveik visą Sąjungos teisę [36], o jos teismai šias nuostatas vis dar aiškina atsižvelgdami į Sąjungos teisę ir Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją [37].

68. Vis dėlto tai nekeičia argumento, kuriuo grindžiamas šiuo atveju pateiktas ESS 50 straipsnio 3 dalies aiškinimas: atsižvelgiant į teisinio saugumo principo pagrindinę reikšmę, nesant aiškios nuostatos negalima daryti prielaidos, kad Sąjunga ir Jungtinė Karalystė susitarė atgaline data panaikinti beveik visų Sąjungos teisės aktų taikymą senoms byloms [38].

3. Prejudicinio sprendimo priėmimo procedūros apribojimas

69. Vis dėlto reikia sutikti su Jungtine Karalyste, kad Teisingumo Teismas toliau neturėtų būti įgaliotas vertinti galimai tebegaliojančių Jungtinės Karalystės teisės aktų suderinamumo su Sąjungos teise, kai valstybės narės teismai nagrinėja senas bylas. Susitarime dėl išstojimo šis klausimas reglamentuojamas nuostatomis, kurios, nors ir nėra tiesiogiai susijusios su šiuo atveju, nurodo, kaip elgtis tokioje situacijoje.

70. Pagal Susitarimo dėl išstojimo 4 straipsnio 4 dalį įgyvendinamos ir taikomos šio susitarimo nuostatos, kuriose daroma nuoroda į Sąjungos teisę arba jos sąvokas ar nuostatas, aiškinamos atsižvelgiant į atitinkamą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją, suformuotą iki pereinamojo laikotarpio pabaigos. Be to, 4 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad, aiškindamos ir taikydamos šį susitarimą, Jungtinės Karalystės teisminės ir administracinės institucijos tinkamai atsižvelgia į atitinkamą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją, suformuotą po pereinamojo laikotarpio pabaigos. Išskyrus keletą Susitarime dėl išstojimo aiškiai reglamentuotų atvejų [39], Jungtinės Karalystės teismai nebeturi teisės teikti prašymų priimti prejudicinius sprendimus.

71. Iš to darau išvadą, kad Teisingumo Teismas nuo pereinamojo laikotarpio pabaigos negali priimti naujų privalomų sprendimų dėl Sąjungos teisės aiškinimo atsižvelgiant į atvejus, kuriems taikoma Jungtinės Karalystės teisė. Tai visų pirma reiškia, kad valstybių narių teismai, kurie, kaip ir pagrindinėje byloje, nagrinėja senas Jungtinės Karalystės bylas, negali kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl šiose bylose taikytinų nuostatų aiškinimo. Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas yra privalomas nacionaliniam teismui priimant

[35] 2024 m. liepos 10 d. *Supreme Court* (Aukščiausias Teismas) Sprendimas *Lipton ir kt. / BA Cityflyer Ltd* ([2024] UKSC 24, 66 punktas). Pavyzdžiui, Sąjungos atžvilgiu – 2022 m. kovo 16 d. Sprendime *Nowhere / EUIPO – Ye (APE TEES)* (T-281/21, EU:T:2022:139, 15 punktas) pateikta EUIPO (Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnyba) pozicija.

[36] Žr. šios išvados 44 punktą.

[37] Žr. Susitarimo dėl išstojimo 6 straipsnį.

[38] Žr. šios išvados 56 punktą.

[39] Susitarimo dėl išstojimo 158 ir 160 straipsniai.

sprendimą pagrindinėje byloje[40] ir Teisingumo Teismas neturi teikti konsultacinių nuomonių bendrais ar hipotetiniais klausimais[41]. Nepakanka, kad būtų tinkamai atsižvelgta į Teisingumo Teismo sprendimą tik pagal Susitarimo dėl išstojimo 4 straipsnio 5 dalį.

72. Todėl valstybių narių teismai turi nagrinėti senas bylas, kurioms taikoma Jungtinės Karalystės teisė, taip pat kaip ir šios valstybės teismai, laikydamiesi atitinkamos Teisingumo Teismo jurisprudencijos, suformuotos iki pereinamojo laikotarpio pabaigos, ir tinkamai atsižvelgdami į nuo to laiko suformuotą jurisprudenciją, tačiau jie negali kreiptis į Teisingumo Teismą.

4. Tarpinė išvada

73. Taigi į pirmąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti taip: valstybės narės teismas, kuris priima sprendimą pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, jeigu faktinės aplinkybės Jungtinėje Karalystėje susiklostė ir (arba) byla buvo iškelta iki šios datos, Jungtinės Karalystės teisės aktą, kuriuo į nacionalinę teisę perkeltas Vienodo požiūrio direktyvos 19 straipsnis, turi laikyti Sąjungos teisės aktu, kuriuo direktyva perkelta į nacionalinę teisę. Tokiu atveju teismas, kaip ir Jungtinės Karalystės teismas, turi atsižvelgti į iki pereinamojo laikotarpio pabaigos Teisingumo Teismo suformuotą atitinkamą jurisprudenciją ir tinkamai atsižvelgti į nuo to laiko suformuotą jurisprudenciją, tačiau negali kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.

C. Antrasis klausimas: įsipareigojimas taikyti direktyvą atitinkantį aiškinimą

74. Antruoju klausimu *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) nori išsiaiškinti, ar valstybių narių teismai, taikydami kitų valstybių narių teisę, privalo ją aiškinti, kaip ir nacionalinę teisę, pagal Sąjungos teisę.

75. Atsakymas į šį klausimą yra akivaizdus. Kaip Teisingumo Teismas jau nusprendė dviejuose sprendimuose, kurie minimi ir prašyme priimti prejudicinį sprendimą, valstybių narių teismai taip pat turi taikyti kitų valstybių narių teisės aktus pagal Sąjungos teisę[42]. Netgi Sąjungos teismas tam tikrais atvejais privalo aiškinti nacionalinę teisę taip, kad ji atitiktų Sąjungos teisę[43].

76. Tokia išvada yra logiška, nes visose Sąjungos valstybėse narėse galioja pareiga nacionalinę teisę aiškinti pagal Sąjungos teisę. Toks reikalavimas aiškinti nacionalinę teisę išplaukia iš pačios SESV sistemos, kadangi ji leidžia bylą nagrinėjančiam nacionaliniam teismui pagal savo kompetenciją užtikrinti visišką Sąjungos teisės veiksmingumą[44].

[40] 1977 m. vasario 3 d. Sprendimas *Benedetti* (52/76, EU:C:1977:16, 26 ir 27 punktai) ir 2015 m. birželio 16 d. Sprendimas *Gauweiler ir kt.* (C-62/14, EU:C:2015:400, 16 punktas).

[41] 1981 m. gruodžio 16 d. Sprendimas *Foglia* (244/80, EU:C:1981:302, 18 punktas), 1992 m. liepos 16 d. Sprendimas *Meilicke* (C-83/91, EU:C:1992:332, 25 punktas) ir 2025 m. rugpjūčio 1 d. Sprendimas *Voore Mets ir Lemeks Põlva* (C-784/23, EU:C:2025:609, 64 punktas).

[42] 2020 m. lapkričio 18 d. Sprendimas *DelayFix* (C-519/19, EU:C:2020:933, 51 punktas) ir 2022 m. gruodžio 8 d. Sprendimas *Luxury Trust Automobil* (C-247/21, EU:C:2022:966, 67 punktas).

[43] 2025 m. liepos 15 d. Sprendimas *ECB ir Komisija / Corneli* (C-777/22 P ir C-789/22 P, EU:C:2025:580, 137 punktas).

[44] 2004 m. spalio 5 d. Sprendimas *Pfeiffer ir kt.* (C-397/01 iki C-403/01, EU:C:2004:584, 114 punktas), 2012 m. sausio 24 d. Sprendimas *Dominguez* (C-282/10, EU:C:2012:33, 24 punktas) ir 2024 m. balandžio 9 d. Sprendimas *Profi Credit Polska (Įsiteisėjusiu sprendimu užbaigto proceso atnaujinimas)* (C-582/21, EU:C:2024:282, 61 punktas).

77. Remiantis prašymu priimti prejudicinį sprendimą, taip pat dar aiškesne generalinės advokatės A. Berriat nuomone, abejonių dėl tokios išvados kyla dėl to, kad kitos valstybės narės teisės aiškinimas pagal Sąjungos teisę galėtų būti laikomas kišimusi į jos suverenias teises[45]. Šios abejonės taip pat išreiškiamos atsižvelgiant nuorodoje į abipusį pasitikėjimą, pateiktoje prejudiciniame klausime.

78. Kai vienos valstybės narės teismai taiko kitos valstybės narės teisę, šie teismai, kaip vienos valstybės narės institucijos, neišvengiamai daro įtaką kitos valstybės narės suverenioms teisėms[46]. Todėl visuomet išlieka rizika, kad teisės aktai bus taikomi taip, kaip kitos valstybės narės pirmosios instancijos teismai nebūtų taikę. Vis dėlto tokia įtaka suverenioms teisėms iš esmės yra priimtina pagal Sąjungos teisės nuostatas dėl taikytinos teisės, pavyzdžiui, pagal reglamento „Roma I“ ir reglamento „Roma II“ nuostatas, nurodytas Susitarimo dėl išstojimo 66 straipsnyje. Vadinasi, tai nepažeidžia šių teisių.

79. Be to, *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) ir generalinė advokatė A. Berriat pažymi, kad Teisingumo Teismas vienoje byloje atsisakė atsakyti į klausimą dėl kitų valstybių narių teisę atitinkančio aiškinimo[47]. Vis dėlto toks sprendimas buvo priimtas tik todėl, kad atsakymas į šį klausimą nebuvo reikšmingas sprendimui priimti. Jo negalima suprasti taip, kad nacionaliniai teismai, taikydami kitų valstybių narių teisę, negalėtų jos aiškinti pagal Sąjungos teisę.

80. Vis dėlto nuo pareigos aiškinti pagal Sąjungos teisę reikia atskirti klausimą, kokį tikslą galima pasiekti. Aiškinimą pagal Sąjungos teisę riboja bendrieji teisės principai, ypač teisinio saugumo ir negaliojimo atgal principai, ir ji negali pagrįsti nacionalinės teisės aiškinimo *contra legem*[48]. Kitaip tariant, pareiga pateikti Sąjungos teisę atitinkantį aiškinimą nustoja egzistuoti, jei nacionalinė teisė negali būti taikoma taip, kad pasiektų tikslą, suderinamą su direktyvos tikslu[49].

81. Be to, nacionalinės teisės nuostatos gali būti aiškinamos tik taikant *joje* pripažintus aiškinimo būdus[50]. Kadangi valstybės narės pripažįsta skirtingus aiškinimo būdus, galima manyti, kad pagal Sąjungos teisę atitinkamai aiškinant skirtingai suformuluotus įvairių valstybių narių perkėlimo į nacionalinę teisę teisės aktus gali būti pasiekti skirtingi tikslai.

82. Todėl nacionalinis teismas, nagrinėjantis ginčą, kilusį tarp privačių asmenų, ir turintis taikyti kitos valstybės narės teisę, privalo aiškinti tos teisės nuostatas taikydamas toje kitoje valstybėje narėje pripažįstamus aiškinimo būdus ir laikydamasis bendrųjų teisės principų, suderintų su Sąjungos teise.

[45] Taip pat žr. generalinio advokato N. Emiliou išvadą byloje *European Lotto and Betting ir Deutsche Lotto- und Sportwetten* (C-440/23, EU:C:2025:668, 54 punktas).

[46] Žr. generalinio advokato N. Emiliou išvadą byloje *European Lotto and Betting ir Deutsche Lotto- und Sportwetten* (C-440/23, EU:C:2025:668, 48, 49 ir 56 punktai), kurioje nagrinėjamas platesnis klausimas dėl teisės atmesti užsienio valstybės teisės taikymą.

[47] 2022 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung* (C-577/21, EU:C:2022:992, 52 punktas).

[48] 2006 m. liepos 4 d. Sprendimas *Adeneler ir kt.* (C-212/04, EU:C:2006:443, 110 punktas), 2024 m. balandžio 9 d. Sprendimas *Profi Credit Polska (Įsiteisėjusiu sprendimu užbaigto proceso atnaujinimas)* (C-582/21, EU:C:2024:282, 63 punktas) ir 2025 m. birželio 5 d. Sprendimas *Nuratau* (C-349/24, EU:C:2025:397, 45 punktas).

[49] 2016 m. lapkričio 8 d. Sprendimas *Ognyanov* (C-554/14, EU:C:2016:835, 66 punktas), 2019 m. birželio 24 d. Sprendimas *Popławski* (C-573/17, EU:C:2019:530, 76 punktas) ir 2025 m. liepos 15 d. Sprendimas *ECB ir Komisija / Corneli* (C-777/22 P ir C-789/22 P, EU:C:2025:580, 140 punktas).

[50] 2004 m. spalio 5 d. Sprendimas *Pfeiffer ir kt.* (C-397/01 iki C-403/01, EU:C:2004:584, 116 punktas), 2006 m. liepos 4 d. Sprendimas *Adeneler ir kt.* (C-212/04, EU:C:2006:443, 111 punktas), 2024 m. balandžio 9 d. Sprendimas *Profi Credit Polska (Įsiteisėjusiu sprendimu užbaigto proceso atnaujinimas)* (C-582/21, EU:C:2024:282, 62 punktas) ir 2025 m. birželio 5 d. Sprendimas *Nuratau* (C-349/24, EU:C:2025:397, 46 punktas).

V. Išvada

83. Taigi Teisingumo Teismui siūlau taip atsakyti į prejudicinius klausimus:

1) Valstybės narės teismas, kuris priima sprendimą pasibaigus pereinamajam laikotarpiui, jeigu faktinės aplinkybės Jungtinėje Karalystėje susiklostė ir (arba) byla buvo iškelta iki šios datos, Jungtinės Karalystės teisės aktą, kuriuo į nacionalinę teisę perkeltas Direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo 19 straipsnis, turi laikyti Sąjungos teisės aktu, kuriuo direktyva perkelta į nacionalinę teisę. Tokiu atveju teismas, kaip ir Jungtinės Karalystės teismas, turi atsižvelgti į iki pereinamojo laikotarpio pabaigos Teisingumo Teismo suformuotą atitinkamą jurisprudenciją ir tinkamai atsižvelgti į nuo to laiko suformuotą jurisprudenciją, tačiau negali kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą.

2) Valstybės narės teismas, nagrinėjantis ginčą tarp privačių asmenų ir turintis taikyti kitos valstybės narės teisę, privalo aiškinti tos teisės nuostatas taikydamas toje kitoje valstybėje narėje pripažįstamus aiškinimo būdus ir laikydamasis bendrųjų teisės principų, suderintų su Sąjungos teise.